

A Székelyföld és a keleti magyar többségi tömb 1992-ben

(Kivonat)

A dolgozat egybeveti a történeti területi közigazgatási egységként értett Székelyföld, illetve a kisebbik, keleti (kelet- és délkelet-erdélyi) magyar többségi tömb 1992-es etnikai viszonyait. A tárgyalat magyar többségű kompakt etnikai tömbben 1992-ben a mintegy 650 000 magyar a lakosság 80%-át tette ki. 2002-re, Marosvásárhely román többségűvé válása után és az általános demográfiai visszaeséssel számolva a megmaradt többségi tömbterület még mindig félmillió fölötti magyar lakossága várhatóan az összlakosság mintegy 90%-a.

1.

A Székelyföld, latinul Terra Siculorum azoknak a területi közigazgatási egységeknek az összessége, ahol a székely jog volt az irányadó. Ezek: Udvarhelyszék Keresztúr- és Bardoc-füzsékkal, Háromszék Miklósvár-füzsékkal, Csík-Gyergyó-Kászonszék, Marossszék és Aranyos-szék. Aranyos-szék exklávé volt (a többi székkel területileg nem függött össze), és volt a Székelyföldnek enklávéja is (szigetszerűen körbezárt vármegyei terület): Felső-Fehérmegye peselneki járása az Olt folyó Tusnád alatti szakasza és Kézdivásárhely között.

A Székelyföld közigazgatás- és jogtörténeti fogalom. A polgári világ megszületésével tolódtott a hangsúly egyre inkább arra a vonására, hogy a történeti Erdély legmagyarabb területe. A fogalmi zavar a területi közigazgatási átszervezésekkel, illetve már az arra irányuló ambíciókkal kezdődött. Orbán Balázs is tárgyalja a szomszédos magyarlakta vagy magyar érdekelt-ségű területeket *A Székelyföld leírásában* – a

Barcaságot, az Aranyos-szék-től keletre eső, Aranyos- és Maros-menti településeket.

A konfúziót erőszakos darabolások fokozták. A Székelyföldet igazából még egyesíteni is csak külső kényszer idején, meglehetősen sötét években egyesítették egységes, „központosított” területté: először az 1849-es összeomlást követő rövid időszakban (Udvarhelyi Katonai Kerület), majd az 1952–60 periódusban (Magyar Autonóm Tartomány) – utóbbi alkalommal már jelentősebb idegen területek kerültek hozzá a volt Torda vármegyéből, ugyanakkor odébb költöztették rovására a moldvai határt. Egyik „egyesített terület” sem tartozott hozzá Aranyos-szék.

Ha ma beleolvasunk egy turisztikai kézikönyvbe, de akár egy „Székelyföldet” tárgyaló statisztikába, azok a mai megyéket tárgyalják, Kovásznát és Hargitát, vagy harmadikul Marost is. Ez a tájékozódást megkönnyíti, ám ha a történelmünk vagy a jövőnk érdekel, szét kell választanunk az egybemosott fogalmakat. *A történelmi Székelyföldet* csak pontos határainak ismeretében érthetjük meg, a *jelent* elemezni és *jövőt* tervezni pedig csak úgy szabad, ha a *keleti magyar többségi tömbterület* valóságából és a *magyar többségű jelenlegi közigazgatási egységek* ténylegétől indulunk ki, mert lehetőségeink ezek függvényei.

A tényleges etnikai viszonyok pontos, számszerű értékelése mindössze annyit kér, hogy a statisztikai összegezést ne csak a jelenlegi közigazgatási területi egységekre, a kéznél levő statisztikai tabellákon végezzük el, hanem a térképen is, tehát állítsuk össze a valós topológiai viszonyok alapján a többségi tömbnek stb. megfelelő tabellákat is, és a számításokat ezeken is ejtsük meg.

A mellékelt térkép a történeti Székelyföld és az azt nagyban átfedő (keleti) magyar többségi tömb területét a jelenlegi megyék térképére vetíti. Mindkét esetben faluterületek összegezésével rajzolja ki az összefüggő területet, utóbbi esetben megkülönbözteti a „telep” jellegű kisegységeket is (tanya, elkülönült településrész stb.). A jelenlegi legkisebb közigazgatási egységek (község, vagy magyarországi terminológiával nagyközség) szintjén térképes megjelenítést nem ad, mert az a TELEKI László

Alapítvány (SEBŐK László, VARGA Árpád) térképein, VOFKORI László munkáiban stb. viszonylag könnyen elérhető. (A statisztikai összegezéstől magától természetesen nem lehet eltekinteni ezen a szinten sem.)

A két vizsgált területi egység különbségét egyrészt a történeti Székelyföldre sohasem tartozott, de vele határos magyar többségű települések adják (Marosvásárhelytől északkeletre a Marosmenti, egykori Torda vármegyei magyar falvak; délnyugaton és beékelődve az egykori Fehér, majd Felső-Fehér megyei, a Székelyföldre tapadó magyar települések, stb.), másrészt a történeti Székelyföldre tartozott, de (ma legalábbis) román többségű területek (főleg Maroshévíz és Gyergyótölgyes térsége északon, illetve az egykori Bodzamező és szomszédsága délen). Keleten másrészt jelentős, lakatlan határhavasokat csatoltak el.

Az adatok az 1992-es hivatalos népszámlálás adatai. A vizsgált térség magyar cigányságának identitásproblémáival itt nem foglalkozunk. Az utóbbi években jelzett társadalmi-demográfiai trendek alapján ez a kérdés (főleg egy erős cigány disszimilációval számolva) előbb-utóbb többként tárgyalandó, mint társadalmi-gazdasági problémaként, de a kérdés bevonása ebbe a vizsgálatba módszertanilag jelenleg csaknem lehetetlen.

Néhány utolsó pontosítás. A történelmi Székelyföld valójában pontosan meg sem feleltethető, még falusoros adatok szintjén összegezve sem, mai, statisztikailag definiálható területnek, néhány, a határain fekvő település egyesülése következtében (pl. a Maros megyei Sós-patak esete, ahol a jelenlegi település egyik része a Székelyföldre tartozott, a másik nem). Ez azonban a teljes „Székelyföld” szintjén gyakorlatilag nem befolyásolja a százalékos értékeket. A népességadatokat ebben az esetben a történeti adatok alapján extrapoláltuk, tehát a mai, egyesült település 1992-es népességét az egykori arányoknak megfelelően osztottuk meg, és vettük számításba vagy sem az összegezésnél.

Másrészt elvégeztünk egy olyan összegezést is, amely nem közigazgatási területeket, hanem összefüggő településhálózatot vesz alapul. Ebben az esetben a terület határait topoló-

giaiailag definiáltuk, tehát az olyan települést vagy telepet is, amely közigazgatásilag a szomszédos más etnikai többségű terület enklávéja, a saját többségi területéhez soroltuk, amennyiben más településen (telepen) át nem haladó közvetlen útja vezet oda. (Ezúttal alternatív adatokat is felhasználunk a hivatalos népszámlálások mellett, pl. Kőhalom-telep esetében BENKŐ Levente becsléteit.)

2.

Az 1992-es hivatalos népszámláláskor a vizsgált területen belül az összlakosság (L), illetve a magát magyarnak (M)/románnak (R) valló lakosság számbeli és százalékos aránya:

1. Magyar többségű (legalább a múltban önálló, tehát kataszterileg elkülöníthető határú) települések összefüggő tömbje:

L. 812 460

M. 648 794 (79,86%)

R. 142 758 (17,57%)

2. Magyar többségű települések és telepek összefüggőnek tekinthető tömbje (amennyiben közvetlen, tehát más településen át nem haladó közlekedési lehetőségük van a legközelebbi hasonló többségű településsel, azokat a településrésztelepeket is odaszámoltuk, amelyeknek a múltban sem különült el a határuk):

L. 807 608

M. 648 470 (80,3%)

R. 138 303 (17,13%)

3. Magyar többségű (nagy)községek és városok (tehát jelenlegi területi közigazgatási alapegységek) összefüggő tömbje:

L. 842 761

M. 657 532 (77,93%)

R. 161 408 (19,13%)

4. Magyar többségű megyék (és megyei jogú városok) összefüggő tömbje:

L. 581 591

M. 470 606 (80,92%)

R. 103 534 (17,80%)

5. A három „székely” megye (és itteni megyei jogú városok) összesen:

L. 1 191 000

M. 723 257 (60,69%)

R. 421 075 (35,34%)

6. Történeti Székelyföld, Aranyosszék nélkül:
L. 837 410
M. 626 278 (74,79%)
R. 191 935 (22,92%)
7. A történeti Székelyföld (Aranyosszékkal):
L. 860 650
M. 633 900 (73,6%)
R. 206 650 (24%)

3.

Következtetések:

a) *Számszerint* úgy találjuk a *legtöbb egy tömbben élő magyart*, ha az összefüggő területű többségi községek és városok szintjén (3.) statisztikázunk – ezzel szemben a falusoros (2.) tömb nyilván némileg előnyösebb *arányokat* mutat.

b) A „HAR-KOV”, magyar többségű megyék párosa százalékra még ez utóbbinál is kedvezőbb, így viszont 180 000 Maros megyei magyart kényszerülünk figyelmen kívül hagyni – Maros megyében a magyar lakosság kisebbségben van. Ez több mint Kovászna megye magyar lakossága. Ha mégis összegezzük adatait a „HAR-KOV” területtel, a három megyében együtt a magukat magyarnak vallók részaránya csak 2/3.

c) A történelmi Székelyföld területének adatai ikertelepülések egyesülése miatt pontosan ugyan nem, de ezrelékes hibaértékkel kiszámíthatóak. A magyarok részaránya 3/4 körüli.

d) Végül, százalékra a 2. eset adja a legmagyarabb *teljes tömböt*. Ez a Székelyfölddel közelítőleg egybeeső, magyar többségű, összefüggő településhálózat lakosságán történő, és nyilván még történetileg sem *közigazgatási területi egységek szerinti összegezés*. *Elvi arányszámok megállapításában* viszont csakis ez lehet a *kiindulópont* – ezek a *tényleges arányok*.

4.

A 2002. évi helyzetet a hivatalos, pontos népszámlálásadatok nyilvánosságra hozatala előtt nem tárgyalhatjuk. Általános következtetések azonban már most megfogalmazhatóak, egyrészt az 1992-es tömbből leszámítva Marosvásárhelyet és a tőle nyugatra fekvő magyar többségű területet, másrészt számolva az évtized

általános demográfiai fogyásával. Mivel Marosvásárhely időközben elveszítette magyar többségét, a leszakadó székely mezőség és „székely főváros” nélkül a megmaradt kelet-erdélyi falusoros többségi tömbben a magyarok aránya 90% körülire nő, míg magyar lakossága a román lakosságénál enyhén nagyobb fogyása mellett is félmillió fölötteinek várható.

Köszönetnyilvánítás

Az 1992-es népszámlálásadatokat SEBŐK László bocsátotta rendelkezésemre. Ezt és további segítségét ezúton is köszönöm.

„Țara Secuilor” și blocul majoritar maghiar estic în 1992

(Rezumat)

Lucrarea compară raporturile etnice din „Țara Secuilor” (unitate teritorial-administrativă istorică), respectiv din blocul majoritar maghiar estic – cele două teritorii în mare parte se suprapun. În 1992, în blocul compact etnic, majoritar maghiar au trăit în jur de 650.000 de maghiari, reprezentând 80% din populație. În 2002, în urma pierderii majorității în Tg. Mureș, respectiv ținând cont de tendințele demografice negative generale, blocul majoritar maghiar rămas se preconizează să aibă o populație maghiară, care depășește încă 500.000, reprezentând 90% din populația totală.

The Historical „Székelyföld” and the Eastern Hungarian Majority Block in 1992

(Abstract)

The historical administrative-territorial unity of Székelyföld (‘Székely-land’; the Romanian counties Harghita and Covasna and one third of the Mureș county, after 1968) coincide roughly with the eastern Hungarian majority (ethnic) block of the Carpathian Basin, in Eastern- and South-Eastern Transylvania. The 650,000 Hungarians made up a large majority (80%) there in 1992. In 2002, over 500,000 Hungarian (90%) remained probably in this majority block (the town Tg. Mureș–Marosvásárhely isn’t any more part of one).

A térképmelléklet (1. ábra) rövidítései:

ALBA (Fehér megye): AI – Gyulafehérvár; BI – Balázsfalva; OM – Marosújvár; NE – Nagyenyed; Se – Szászsebes; Te – Tövis

BACÁU (megye): Bu – Buhuși; C – Comănești; M – Moinești; O – Onești (Gheorghe GHEORGHIU-DEJ); SM – Slănic-Moldova; TO – Tg. Ocna

BISTRIȚA-NĂSĂUD (Beszterce-Naszód megye): Be – Bethlen; Bi – Beszterce; N – Naszód

BRAȘOV (Brassó megye): Co – Feketehalom; F – Fogaras; KH – Kőhalom; Pr – Predeal; Râ – Barcarozsnyó; Sze – Szeceale (Négyfalu); V – Szászvolkány; Z – Zernyest

CLUJ (Kolozs megye): BH – Bánffyhungad; CT – Aranyosgyéres; D – Dés; SUV – Szamosújvár; T – Torda

COVASNA (Kovászna megye): B – Barót; ÎB – Bodzaforduló; K – Kovászna; KV – Kézdivásárhely; SG – Sepsiszentgyörgy

HARGHITA (Hargita megye): BB – Balánbánya; Bo – Borszék; CS – Csíkszereda; GM – Gyergyószentmiklós; MH – Maroshévíz; SE – Szentegyháza; SK – Székelykeresztúr; SU – Székelyudvarhely; TF – Tusnádfürdő

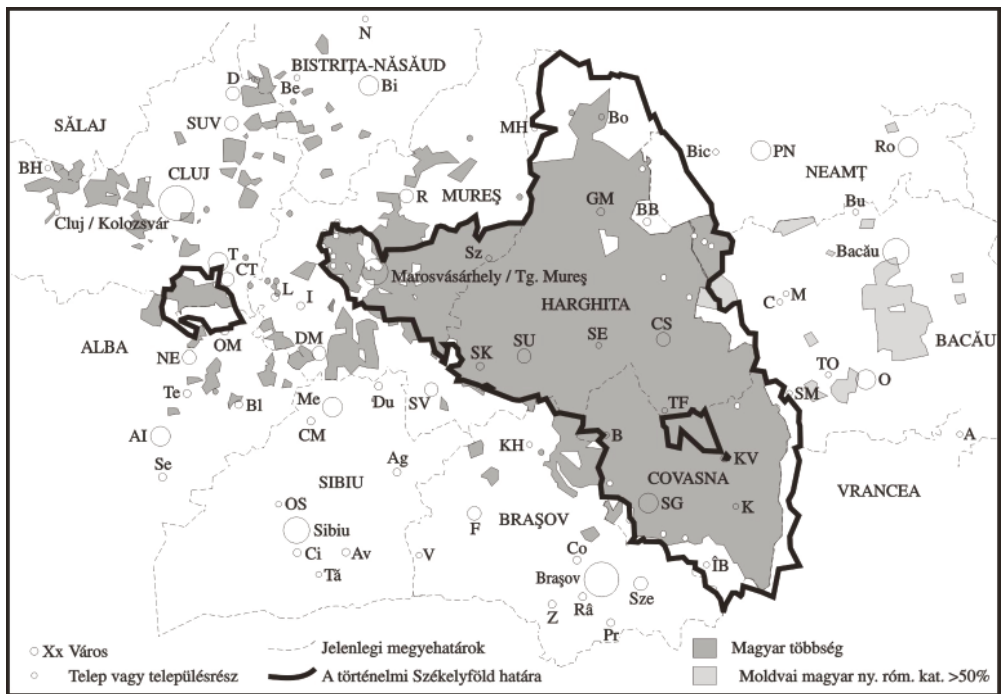
MUREȘ (Maros megye): DM – Dicsőszentmárton; I – Radnót; L – Marosludas; R – Szászrégen; SV – Segesvár; Sz – Szováta

NEAMȚ (megye): Bic – Bicaz; PN – Piatra Neamț; Ro – Roman

SĂLAJ (Szilágy megye)

SIBIU (Szeben megye): Ag – Ágota; Av – Felek; Ci – Nagydisznód; CM – Kiskapus; Du – Erzsébetváros; Me – Medgyes; OS – Vizakna; Tă – Talmács
VRANCEA (megye): A – Adjud

1. ábra A történelmi Székelyföld és a keleti magyar többségi tömb (1992). A moldvai magyar nyelvű római katolikusok adatai TÁNCZOS Vilmos becslése.

